

Знамето на Република Македонија
(1992 - 1995) / Flag of the Republic of
Macedonia (1992 - 1995)

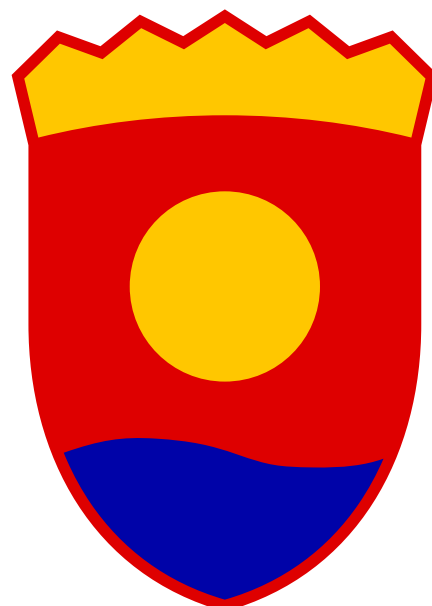
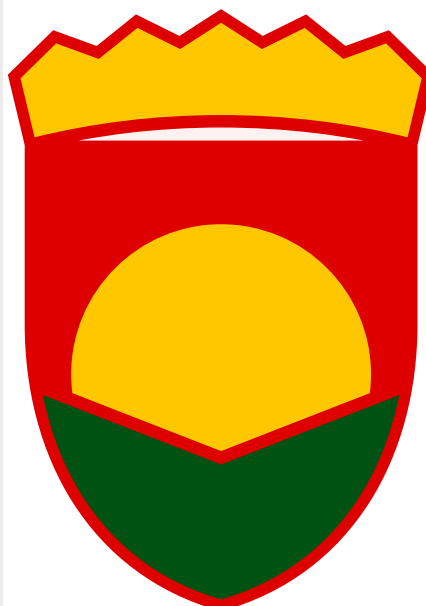
In the search of a new flag

In 1995, in the course of the negotiations about the Interim agreement with the Hellenic Republic, a political decision was made to determine the new flag of the Republic of Macedonia. This hard task was entrusted to prof.d-r Miroslav Grcev. For the first time, he tells the story of the road to the new design

Во потрага по ново знаме

Во 1995 година, во текот на преговорите за Времената спогодба со Република Грција се наложи политичката одлука да се утврди новото знаме на Република Македонија. Тешката задача му беше доверена на проф. д-р Мирослав Грчев. Тој за првпат раскажува за патот кон новиот дизајн

Знамето на Република Македонија
(1995 - сега) / Flag of the Republic of
Macedonia (1995 - now)

Во овој број**Во потрага по новото знаме**

Мирослав Грчев 3

Истакнување и веќе на знамето на Р. Македонија

Петар Гајдов 7

Знамињата на општините во Република Македонија

Стојанче Величковски 13

Вексилологија (втор дел)

Александар Гижаровски 19

Воена хералдика

Иван Нацевски 22

Орден “Илинден 1903”

Петар Гајдов 24

Македонски хералдички термилошки речник

26

Активности на МХЗ

27

Хералдички регистер

28

In this issue**In the search of a new flag**

Miroslav Grcev 3

Displaying and flying the flag of the R. of Macedonia

Petar Gajdov 7

The municipal flags in the Republic of Macedonia

Stojance Velickovski 13

Vexillology (part two)

Aleksandar Gizarovski 19

Military heraldry

Ivan Nacevski 22

Order “Ilinden 1903”

Petar Gajdov 24

Dictionary of Macedonian heraldic terminology

26

Activities of MHS

27

Heraldic registry

28

Од Уредникот

Повод за излегување на петтиот број на Македонски хералд е 24 Конгрес на Меѓународната федерација на вексилолошки друштва (FIAV) кој ќе се одржи од 1 до 5 август 2011 во Вашингтон, САД. Во текот на конгресот ќе се одржи и Генералното собрание на кое Македонското хералдичко здружение треба да биде примено во полноправно членство. Пред кандидатурата да биде разгледана ќе биде извршена презентацијана на МХЗ. Затоа овој број донесува повеќе написи поврзани со вексилологијата.

Ексклузивно, проф. д-р Мирослав Грчев конечно ја раскажува приказната за „новото“ македонско знаме од 1995 година, за процесот преку кој се стигна до идното решение, како и почетната позиција, како и за обидот синхронизирано да се дојде до решение и за грбот на Република Македонија. Потоа следува и написот за употребата на знамето на Република Македонија со нагласок на употреба на пловила. Покрај рубриката за вексилологија, овој број донесува и напис конкретно за македонската муниципална вексилологија.

Продолжува и рубрика за македонските одликувања со најстарото македонско државно одликување кое сè уште не е доделено, орденот „Илинден – 1903“.

На корицата

4 предлози за грб и знаме, базирани на ист дизајнерски концепт на проф.д-р Мирослав Грчев, кои отпаднаа по втората селекција.

Македонско Хералдичко Здружение

Петар Манцуков 113/6
1010 Скопје, Македонија
+389 2 (0)70 252 989
heraldika.org.mk
info@heraldika.org.mk

Уредник: Јован Јоновски

Лектура: Евгенија Стојанова

Технички уредник: Александар Гижаровски

Editorial

The occasion for publishing of this fifth number of Macedonian Herald is the 24 Congress of International Federation of vexillology societies (FIAV) which will be held 1 to August 5, 2011 in Washington, USA. During the congress the General Assembly will be held where the Macedonian Heraldry Society should be granted full membership. As part of the application there will be a presentation of MHZ. Therefore, this issue brings more articles related to vexillology.

Exclusive, prof. Dr. Miroslav Grcev finally tells the story of the “new” Macedonian flag in 1995, the process through which reached the solution and initial position, and synchronized effort to reach a solution to the Coat of Arms of Macedonia. Then follows an article on the use of the flag of the Republic of Macedonia with an emphasis on the use of weasels. In addition to Phaeristics section, this issue brings an article specifically about the Macedonian municipally flags.

Reading continues about decorations of Macedonian with section of the oldest Macedonian state decoration, which has not yet been granted, Order “Ilinden - 1903”.

On the cover

4 proposal for Arms and flag, based on the same design concept by prof.d-r Miroslav Grčev, that were dropped out after the second selection.

Macedonian Heraldry Society

Petar Mandzukov 113/6
1010 Skopje, Makedonija
+389 2 (0)70 252 989
heraldika.org.mk
info@heraldika.org.mk

Editor: Jovan Jonovski

English Editor: Melwyn Jeremiah

Technical editor: Aleksandar Gizarovski

Дигитална верзија на ова издание

heraldika.org.mk/MKHerald-5.pdf

Digital version of this issue

Мирослав Грчев Во потрага по НОВОТО ЗНАМЕ

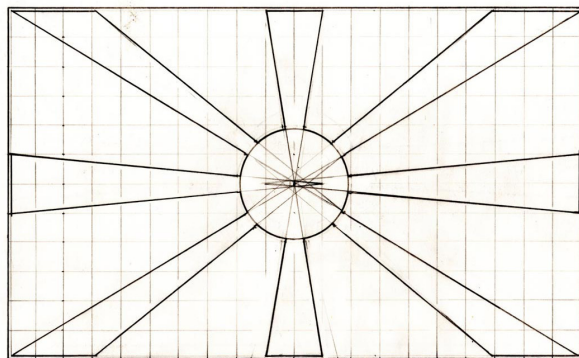
Доцното лето 1995 година бев ангажиран од Владата на Република Македонија да направам студија со идејно графичко решение за ново државно знаме. Од првата фаза на студијата требаше да произлезат повеќе различни идејни решенија на знамето, од кои - во интеракција со нарачателот - ќе се избере едно кое ќе биде прифатливо за сите политички актери во тоа време. Како резултат на оваа студија требаше да биде и идејното графичко решение за новиот државен грб, чиешто донесување во Собранието чекаше веќе неколку години како обврска од Уставниот закон. Во договор со нарачателот, идејното графичко решение на државниот грб требаше да биде секундарен „производ“ и да го содржи истиот мотив и стилизација како и знамето. Работата требаше да се заврши за непристојно кусо време, за помалку од еден месец, а политичката атмосфера во која се водеа преговорите за Привремената спогодба со Република Грција налагаа на графичкото решение да се работи во целосна дискреција. Координатор на проектот и „програмски директор“ кој одлучуваше во име на нарачателот беше тогашниот министер за внатрешни работи Љубомир Фрчкоски.

Програмски рамки

Во одредувањето на програмските рамки најтешко беше да се одбегне фрустрацијата од политичкиот притисок за смена на државното знаме и негативната програмска дефиниција на новиот дизајн: знамето да не наликува на претходното. Од друга страна, најважно за успешниот дизајн беше да се обезбедат програмски инваријанти, кои на новото знаме ќе му обезбедат тематски, визуелно-симболички и идентитетски континуитет со претходните државни знамиња. Овие програмски одлуки ги сметавме за *conditio sine qua non* на потрагата по новото државно знаме:

1. Новото графичко решение мора да се темели на истите бои како и во претходните државни знамиња - крваво црвена основа со златно жолта апликација, и
2. Новото знаме мораше да го содржи графичкиот симбол на сонцето како единствена апликација.

Перзистирањето на симболот на сонцето како единствен мотив на новото државно знаме требаше

Miroslav Grčev In the search of a new flag

By the end of the summer of 1995 I was hired by the Government of the Republic of Macedonia to make a study, along with a graphical solution for a new state flag. The plan was to come up with several different ideas for the new flag in the first phase of the study, from which – in collaboration with the client – one would have been chosen which would have been acceptable for all actors on the political stage at the time. As a result of this study, a graphical solution of a new state coat of arms should have also been created, whose adoption by the Assembly, as an obligation from the Constitutional law, was already several years late. In an agreement with the client, the graphical solution of the state coat of arms was to be a secondary “product” and it had to contain the same motif and stylization as the flag. The work had to be done in an indecent amount of time, less than a month, and the political atmosphere in which the negotiations for the

Interim Agreement with the Hellenic Republic (Greece) were held required that all the work was to be done in complete discretion. The coordinator of the project and the “program director” who made the decisions in the name of the client was the Minister of Internal Affairs at that time, Ljubomir Frchkoski.

The framework

The most difficult part in determining the project framework was to avoid the frustration over the political pressure about changing the national flag, and the negative definition of the new design: it had to differ significantly from the previous one. On the other hand, the most important thing for a successful design was to provide the invariables which would secure the thematic, visual, symbolic and identity continuity with the previous national flags. These decisions were considered as ‘*conditio sine qua non*’ of the search of a new flag:

1. The new flag must have the same colors as the previous national flags – a blood-red base with a golden-yellow application, and
2. The new flag had to include the graphical symbol of the sun as a unique application.

The persistency of the symbol of the sun as a unique motif on the new national flag was to provide symbolical continuity with both the Star of Kutlesh (from which the

да обезбеди симболички континуитет и со ѕвездата од Кутлеш (на која новото сонце не смееше да наликува!), но и со ѕвездата петокрака (која е - да не забораваме - ѕвезда како и сонцето) со која се роди македонската држава педесет години порано.

Потрага по новото сонце

Ликовно графичкото истражување го почнав со истражување на сите вексилолошки решенија кои содржат графичка интерпретација на симболот на сонцето. За разлика од широко проширеното мислење дека решението треба да биде плод на оригинална и никогаш видена креација, новото македонско сонце произлезе од анализата на најуспешните графички стилизации на сонцето употребени во државните знамиња од поновата светска историја и од процената кој дизајн ќе обезбеди најлесна прифатеност од страна на граѓаните на Македонија. Од друга страна, избирајќи стилска инспирација од поновото вексилолошко минато, сакав новиот државен симбол да има историја веќе од денот на неговото ново раѓање, но и цврста линија на идентитетски континуитет. Тоа беше можно само доколку се усвои и приспособи графичко решение кое долго време се употребува во симболичкиот јазик на хералдиката и вексилологијата, а на кое граѓаните макар потсвесно навикнале.

Од истражувањето произлегоа 12 графички решенија на знаме со централен мотив на сонцето, кои можат да се поделат во четири стилски групи според начинот на ликовната интерпретација на сончевиот симбол. Тоа беа: (1) група на сончеви дискови без зраци како што се знамињата на Јапонија, Кореја, Бангладеш, Нигер, Лаос и други; (2) сонца со триаголници краци одделени од дискот како што се знамињата на Тајван, Казахстан, Малави и други; (3) сонца со средновековни запчести краци како што се знамињата на Аргентина, Етиопија, Малезија, Уругвај и други; и (4), сонца со зраци кои радијално се шират од дискот како што се знамињата на Филипини, Аризона, Тибет и други.

Графичките решенија ги изработував во по еден примерок, како макети за презентација, во техника на колаж од сечена колорирана самолеплива фолија на хамер. Знамето го работев во композициски формат 1:2, а грбот беше разработуван во хералдички графички јазик на триаголен варјашки штит, кој стана познат како класичен штит.

Од многуте варијанти кои ги разработував со професионална евидистанца, најмногу ми прирасна за срце несомнено најоригиналното и најавангардното решение, кое го направив врз основа на идеја на мојот другар по туш и перо Лазо Плавеvски. Тоа беше кружен сончев диск, чиј дијаметар е поголем од широчината на знамето, па дискот како да „излегува“

new sun had to be different), and the five pointed star (which is, not to forget, a star just like the sun is) with which the modern Macedonian state was born some fifty years ago.

Searching for the new sun

I started the graphic research by examining all the vexillological solutions which include a graphical interpretation of the symbol of the sun. In spite of the widely distributed opinion that the solution must be a product of an original and never-before seen creation, the new Macedonian sun has emerged from the analysis of the most successful graphical stylizations of the sun, used in the national flags from recent world history, and the evaluation of which design would provide a painless acceptance by the citizens of Macedonia. On the other hand, browsing for a stylized inspiration from the recent vexillological past, I wanted the new state symbol to have history already at the first day of it's new birth, and also to respect identity continuity. It was only possible that I adopt and adjust a graphic solution which is used in the symbolic language of heraldry and vexillology for a long time, and which the citizens are used to, even if subconsciously.

Twelve possible solutions arose from the research, flags with a central sun motif, which can be divided into four stylistic groups, depending on the way of artistic interpretation of the sun symbol. The first one was a group of sun discs without rays, like the flags of Japan, Korea, Bangladesh, Niger, Laos and others; then, suns with triangle rays separated from the disc, such as the flags of Taiwan, Kazakhstan, Malawi etc.; the third group was comprised of suns with medieval wavy rays like the ones on the flags of Argentina, Ethiopia, Malaysia, Uruguay etc.; in the end, suns with rays radially spreading from the disc like the flags of the Phillipines, Arizona, Tibet and others.

I produced the graphic solutions in one sample per proposal, as presentation maquettes, in collage from cut adhesive colored foil on carton paper. They were made in a composition format of 1 : 2, and the coat of arms was designed in a heraldic graphic language, on an Old French escutcheon, also known as a classical shield.

From all the variants made with a professional's equidistance, the one that grew up to my heart was, undoubtedly, the most original and most avantguard solution, made on the basis of an idea by my friend by ink and pen, Lazo Plavevski. It was a round sun disc whose diameter was larger than the height of the flag, so that the disc "exits" the flag, thus creating a dynamic impression of the sun's expansion and dividing the flag in a three-field format. Of course, this personal favorite, as well as many other suns, was discarded after two subsequent selections, after which only suns with continuous radial rays spreading to the ends of the format were left. I think that the clutch point in the choice of the sun with radiant rays was that this stylization had the most chances of mass acceptance,

од знамето создавајќи динамичен впечаток на ширење на сонцето и претворање на знамето во формат со три полиња. Се разбира, и ова мое интимно милениче и сите други сонца отпаднаа по две последователни селекции, по кои останаа само сонца со континуирани радијални зраци кои се шират до границите на форматот. Мислам дека пресудно во изборот на сонцето со радијални зраци беше тоа што оваа стилизација имаше најголеми шанси за масовно прифаќање бидејќи истата графичка претстава на сонцето грее од нашиот државен грб уште од 1946 година.

Обликување на сонцето со радијални зраци

Избраната графичка интерпретација на симболот на сонцето со осум радијални зраци требаше да се вообличи во дефинитивно графичко решение. Првите разработки беа во вид на сонце со четири дебели ортогонални и четири тенки дијагонални зраци. Оваа крстовидна варијанта на сонцето излегуваше интуитивно од моите раце поради фактот што хиерархизацијата на зраците подобро ја структурираше композицијата на знамето, подобро го „држеше“ форматот. Но, крстовидната стилизација на сонцето добиваше христијански конотации, а грбот заличуваше на штитовите на крстоносците Темплари, што беше сосем неприфатливо за нашата мултикултурна држава. На крајот од процесот на дизајнирање на знамето беше јасно дека зраците мора да бидат со иста широчина и да оддаваат впечаток на симетричност, радијалност и хармонија. Меѓутоа, решението има вградени структурални проблеми зашто - доколку доследно се спроведува принципот на дијагоналните зраци - композицијата на знамето сосем се менува со промена на неговиот формат (во различни

Шест од првите дванаесет предлози за знаме - долу: предлог за претседателско знаме/
Six of the first twelve flag proposals - down: proposal for the President's flag

since the same representation of the sun shines on our state emblem since 1946.

Formation of the sun with radiant rays

The chosen graphic interpretation of the symbol of the sun with eight radial rays was to be formed into a definite graphic solution. The first works had a sun with four wide orthogonal and four narrow diagonal rays. This cross-shaped variant of the sun came out intuitively from my hands out of the fact that the hierarchization of the rays had structured the composition of the flag. It “held” the format better. But, the cross-shaped stylization gained Christian connotations, and the coat of arms looked like the escutcheons of the Templar crusaders, which was totally unacceptable for our multicultural state. In the end of the design process, it was clear that the rays must have equal width, and they must give out an impression of symmetry, radialness and harmony. However, the solution has integral structural problems, because if we consistently implement the principle of the diagonal rays, the flag composition completely changes with the change of its format (in different applications). This integral weakness of the radial stylization comes because of the discrepancy between the symmetrical circular shape of the sun (from which logically emerges the central symmetrical nature of the radiant rays) on the one hand, and the asymmetry of the rectangle, on the other hand. Even more, this asymmetry is augmented by elongation of the format, and so the sun is even more deformed. I solved this structural compositional problem of the radiant sun with two interventions: the first one being the adoption of the 3 : 5 format, or in the end 5 : 8, which is an approximation of the “golden ratio” in which the sun is much less deformed than in the 1 : 2 format. The second “invisible”, but essential constructive intervention is the displacement of the rays’ center, thus creating more centers distributed along the perimeter of a small regulatory rectangle in the disc with the same “golden ratio” of its sides.

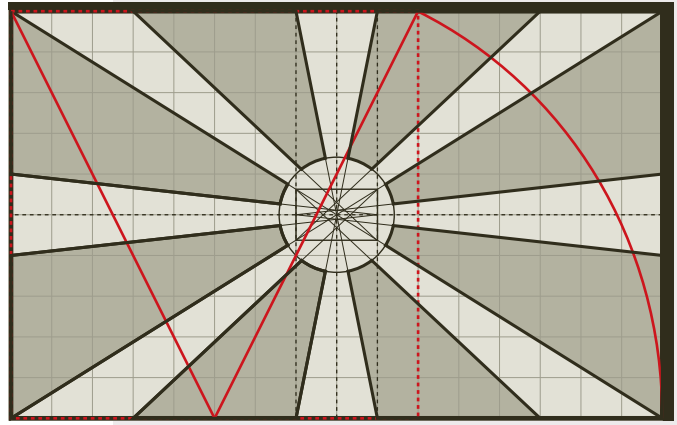
апликации). Оваа вградена слабост на радијалната стилизација доаѓа поради дискрепанцата помеѓу симетричната кружна форма на сонцето од која логично произлегува централносиметричната природа на радијалните зраци - од една страна, и асиметричноста на правоаголниот формат - од друга. Уште повеќе, оваа асиметричност се зголемува со издолжувањето на форматот, па сонцето е се' подеформирано колку што форматот се издолжува. Овој структурален композициски проблем на радијалното сонце го решив со две интервенции: првата е усвојување на форматот 3:5 или на крајот 5:8, што е апроксимација на „златната“ пропорција во која сонцето многу помалку се деформира од форматот 1:2. Втората невидлива но суштинска конструкциска интервенција е изместувањето на центарот на зраците од средината на кругот создавајќи повеќе центри разместени по периметарот на мал регулаторен правоаголник во дискот со истиот „златен“ сооднос на страните. Вака конструкциски и композициски уредено, сонцето зрачеше со хармонија и свежина, која требаше да ја совлада очекуваната инерција и отпор при прифаќањето.

Усвојување на знамето со фалинка

Графичките решенија на државното знаме и државниот грб, изработени во еден примерок - како макети, му ги предадов на Претседателот на државата Киро Глигоров кон крајот на септември 1995 година, ден пред првично закажаната седница на Собранието на РМ на која тие требаше да се усвојуваат. Седницата на Парламентот беше одложена - очигледно поради ноќната кавга околу државните симболи помеѓу политичките партиципиенти во тогашната законодавна власт, а неколку дена подоцна, по усвојувањето на новото државно знаме, ме пресретнаа две изненадувања: сознав дека државниот грб воопшто не дошол на дневен ред, а дека донесеното знаме не е урамнотежената финална верзија во „златна“ пропорција, туку првичното сирово решение во форматот 1:2. Згора на тоа, некој, очигледно во последен момент, ги одвоил зраците на сонцето од дискот и ги оставил пресечени несмасно да се шират како штици. Јасно ми беше дека дизајнот беше жртва на ноќна „политичка дебата“ во која „компромисот“ беше очигледно игнорантско нагрудвање на графичкото решение реализирано таа ноќ буквално „на колено“.

Од тој октомври следам внимателно кога во нашата земја ќе се создаде свест за неопходноста од техничка и дизајнерска, практично естетичка корекција на државното знаме и неговото ликовно хармонизирање. Го чекам тој момент упорно и непоколебливо, иако забележувам дека естетичката корекција - како по проклетство или судбински инает - кај нас има толку помалку шанси да добие политичка поддршка, колку што од стручен аспект таа е положична и понеопходна.

Оригиналните цртежите се векторизирани од Александар Гижаровски/
The original drawing have been vectorized by Aleksandar Gižarovski

Конструкциска шема од последниот предлог /
Construction scheme of the last proposal

Being structurally and compositionally edited like this, the sun radiated with harmony and freshness which was supposed to overcome the expected inertia and resistance on the path to its adoption.

Adopting the flag with a fault

I handed over the graphic solutions of the national flag and state coat of arms, produced in one sample – as maquettes, to the President of the State, Kiro Gligorov at the end of September 1995, one day before the initially scheduled session of the Assembly of the Republic of Macedonia, at which they would have been adopted. Session of Parliament was postponed - apparently because the night quarrel about national symbols among political participants in the Parliament, and several days later, after the adoption of the new national flag, I was surprised to find two things: first, the coat of arms has not even come up on the agenda, and the second that the adopted design was not the balanced final version in the “golden ratio”, but the first raw solution in the 1 : 2 format. Moreover, someone, evidently at the last moment, had separated the rays from the sun’s disc, and left them cut away, spreading as planks. It was clear to me that the adopted design was a “victim” of an overnight “political debate” in which the “compromise” was an evident and ignorant uglification of the graphical solution, realised that night “on the fly”.

Ever since that October I am carefully following the situation, and I’m waiting for the moment when there will be born a consciousness of the need of a technical, practically aesthetic, correction of the national flag, and it’s artistic harmonization. I am waiting for that moment persistently and unhesitatingly, even though I note that an aesthetic correction, as a curse or faith’s spite, has as little chance to gain political support, as much as, from an expert’s point of view, it is more logical and necessary.